

BODRUM CAMİİ

**İstanbul Lâleli'de
Mesihpaşa mahallesinde
kiliseden çevrilme cami.**

Mesih Paşa Camii adıyla da anılan yapı, Fâtiḥ Sultan Mehmed ve II. Bayezid devri vezirlerinden olan ve Gelibolu'da da bir camisi bulunan Mesih Paşa tarafından yaptırılmıştır. II. Bayezid devrinde 905'te (1499-1500) sadrazamlığa yükselen Mesih Paşa 907'de (1501) ölmüş ve Aksaray'da Murad Paşa Camii hazîresine gömülmüştür. Halen 907 (1501) tarihli mezar taşı orada bulunmaktadır. XVI. yüzyılda yaşamış diğer Mesih Paşa'dan ayırt etmek için buna "Mesih Paşa-yı Evvel" denilmektedir. *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde, 953 (1546) yılında Kâsım Bey b. Abdullah Mescidi (Süfîler Mescidi) mahallesinde "merhum Mesih Paşa Camii" olarak kayıtlıdır. Mevlânâ Mehmed b. Mustafa imzasıyla 907 Rebîülevvelinde (Eylül 1501) tescil edilen vakfiyesinde caminin çevresindeki pek çok hücre ve evin de buraya vakfedildiği bildirilmektedir. Hüseyin Ayvansarâyî de Bodrum Camii adıyla tanınan bu caminin bânisinin Mesih Paşa olduğunu ve altında bir bodrum bulunduğu için bu adı aldığı yazır. 1782 yangınında zarar görmüş olması muhtemel olan Bodrum Camii daha sonra tamir edilmiş ve iyi bir durumda 23 Temmuz 1911'de vuku bulan Uzunçarşı-Mercan-Lâleli yangınına kadar gelmiştir. Bu yangında harap olduktan sonra uzun yıllar sahipsiz kalan camide 1930 yıllarında İngiliz arkeologları tarafından araştırmalar yapılarak duvarlarda mozaik bulma ümidiyle bütün sıvalar kazınmıştır. 1965'te tamirine başlanmışken zaten son derece

yanlış bir biçimde yapılan ve duvarların gerçek örgüsünü tamamen yok eden çalışmalar durdurulmuş ve 1985'e gelinceye kadar bu tarihî eser utanç verici bir halde kalmıştır. Bu tarihte bir dernek tarafından tamir ve ihyasına girilmiş ve her bakımdan başarılı sayılmasa bile tamiri yapılarak 1987'de yeniden ibadete açılmıştır.

Bodrum Camii, Roma çağına ait çok büyük bir yuvarlak bina kalıntısının kenarına inşa edilmiştir. Çapı 30 metreyi aşan bu yuvarlak bina (mezar binası ?), Bizans devrinde içine sütunlar dikilmek ve bunların üstleri tonozlarla örtülmek suretiyle su sarnıcına çevrilmiş ve bunun üzerine İmparator I. Romanos Lekapenos (920-944) sarayını kurdurmuş, sonra burada Myrelaion adıyla bir manastır inşa ettirmiştir. Bodrum Camii bu manastırın kilisesi olarak yapılmıştır. Saray ve manastır, sarnıca çevrilen Roma devri yuvarlak yapısının üstünde ve yüksekte olduğundan kilisenin de altında hayli yüksek bir bodrum katı, bir "krypta" yapılması gerekli olmuştur. 1970'lerde temizlenen mâbedin tam altındaki bu mahzen kısmı, aslında İmparator Romanos'un kendisi ve aile fertleri için mezar yeri olarak tasarlanmış olmalıdır.

Bodrum Camii, Sultan II. Bayezid devrinde terkedilmiş eski Bizans kilise ve manastır kalıntılarının "şenlendirilmesi" gayesiyle cami haline getirilmişti. Ancak bu sırada sadece içine bir mihrap, basit ahşap bir minber, sağ tarafına da kesme taştan bir minare yapılmış ve hiçbir Türk mimari unsuru eklenmediği gibi bir son cemaat yeri de ilâve edilmiştir. Dört sütunlu ve bir haç biçiminde olan binada tek değişiklik kubbeyi ve dört büyük tonozu taşıyan sütunlarda olmuş, herhalde bir yangında zede-

lenen bu sütunların yerlerine veya etraflarına taştan pâyeler yapılmıştır. Yangından önce çekilmiş fotoğraflarda caminin iç duvarlarının bugün hiçbir izi kalmayan alışılmamış bir biçimde kalem işleri ve nakışlarla süslü oldukları görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 55; a.m.f., *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 9; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* 953 (1546), s. 142, nr. 799; C. Gurlitt, *Die Baukunst Konstantinopels*, Berlin 1909-12, I, 36; A. Van Millingen, *Byzantine Churches of Constantinople*, London 1912, s. 196-200; J. Ebersolt — A. Thiers, *Les églises de Constantinople*, Paris 1913, s. 139-146; Th. F. Matthews, *The Byzantine Churches of Istanbul*, Pennsylvania 1976, s. 209-219; W. Müller-Wiener, *Bildlexikon zur Topographie Istanbul*, Tübingen 1977, s. 104-107; C. L. Striker, *The Myrelaion (Bodrum Camii) in Istanbul*, Princeton 1981; *Eminönü Camileri* (haz. Mehmet Doğu v.dğr.), İstanbul 1987, s. 41-43; R. Ekrem Koçu, "Bodrum Camii", *İst.A, V*, 2840-2841.

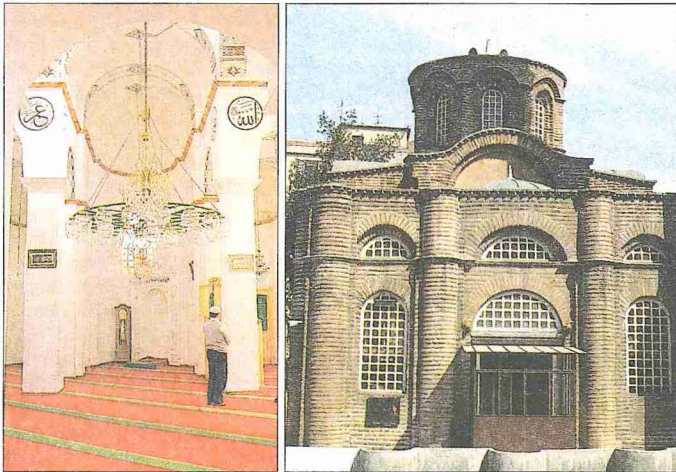

SEMAVİ EYİCE

BODRUM HANI

**İstanbul'da XV. yüzyılda yapılan
şehirin en eski
ticaret hanlarından biri.**

Kapalıçarşı yanında bulunmaktadır. İnşa tarihini bildiren kitâbesi olmamakla beraber Fâtiḥ Sultan Mehmed'in vakfiyesine göre han şehrin bu türden yapılarının en eskilerinden biridir. Bu belgede, "müsâfirün için inşa buyurup vakfeylettiği" hanlardan biri olarak "Bodrum Kârbansarayı"nın adı geçer: "Mahmiyye-i Konstantiniyye'de Eski Saray demekle mâruf Sarây-ı Âmir-i Sultânî civarındadır, süflî ve ulvî otuz bir bâb hücerâtı müstemildir. Dîvârına muttasıl on dört bâb hücreci dahi vardır, cümlesi vakf-ı şeriftendir" satırları ile tarif edilen hanın alt ve üst katlarında otuz bir odası olduğu, dışında ise cephelerine bitişik ayrıca on dört göz dükkân bulunduğu anlaşılmaktadır. Beyazıt'ta Eski Saray yakınında olduğu açıkça belirtildiğine göre de teşhisi hususunda hiçbir şüphe kalmamaktadır. Böylece Bodrum Hanı (Kervansarayı), fethin hemen arkasından ilk inşa edilen yapılandıdır ve Fâtiḥ'in hayratına gelir sağlaması için tahmine göre Bizans devrine ait kalıntıların üstüne yapılmıştır. Fakat değişik bir görüş ortaya atan E. Hakkı Ayverdi, bazı vakır kayıtlarına dayanarak Fâtiḥ'in Bodrum Hanı'nın Sandal Bedesten'i'nin doğu tarafına komşu olduğunu ve büyük

Bodrum
Camii ve
içinden
bir görünüş -
Lâleli /
İstanbul